

ЛЮДИ, ЯКІ НЕ ОБИРАЛИ БУТИ РАЗОМ

Юра Голік

На мою думку, наші страхи беруть свій початок у невідомості, непередбачуваності майбутнього. Вже півтора року я живу серед людей, які зробили крок у невідомість. Залишили все, що вони любили вдома, та почали будувати все з нуля. У Граці ми вчимося жити наново. Цей межовий стан між нашим маленьким ком'юніті, що вже нагадує родину, митцями та мисткинями Австрії та тими, хто лишився в Україні, спонукає нас до питання: де наше місце? До кого ми належимо та куди маємо рухатися?

«Родина, новий початок, безпека, відповідальність, спільнота» — під час вечірньої зустрічі, я попросив своїх подруг назвати одне ключове слово, з чим у них асоціюється наше ком'юніті у Граці. Слово «спільнота» не прозвучало від когось одного. Це лейтмотив, що пронизує наші уми, витає у повітрі та є всюди, та наділений більшими сенсами, аніж здається з першого погляду.

У березні 2022 року у трьох містах Австрії — Грац, Відень та Інсбрук — з'явився OfficeUkraine, що надавав житло, підтримку та можливість виставлятися українським митцям та мисткиням. У цього проєкту не було стратегії або візії, це була швидка реакція на повномасштабну війну.

Кожну другу середу ми зустрічаємося, аби показати своє портфоліо, нові проєкти, познайомитися з локальними ініціативами або просто випити шпріцер (жахлива австрійська суміш білого вина та газованої води, до якої легко звикаєш) та обговорити новини.

У Граці багато людей саме з харківського творчого осередку. Дехто з моїх друзів казав: «Якщо хочеш опинитися у Харкові, але не маєш можливості поїхати в Україну, то спробуй поїхати у Грац». Звісно, ми всі зібралися за волею долі, з різним досвідом, мистецькою практикою та світобаченням. Тому це стає цікавішим місцем для обміну думками. Ці особливості класно прокоментувала кураторка, арт-менеджерка та моя подруга Настя Хлестова, яка з самого початку займалася розбудовою спільноти: «Для мене завжди було і є важливим працювати зі спільнотами. Я цікавлюся самоорганізацією у візуальному мистецтві і, на мою думку, це саме те, що дозволяє йому рухатися вперед, розвиватися та мати можливість почути більше голосів. Тому, коли мене запросили працювати в Грац, я зрозуміла, що моїм завданням буде саме розбудувати цю спільноту. Я не була впевнена, наскільки це вдасться, бо цей досвід дуже сильно відрізняється від того, що був у мене в Україні. В Україні, коли я зазвичай працювала зі спільнотами, це були люди, об'єднані однією ідеєю, які мали спільні інтереси, спільні мотиви та знали, чому і що їх об'єднує. У Граці ситуація зовсім інша, я би навіть сказала — протилежна. Люди, які входять в нашу спільноту — це люди, які не обирали бути разом. Це не люди, яким з самого початку дуже подобався Грац. Це люди, які через ті чи інші обставини опинилися тут [здебільшого через повномасштабну війну — Ю.Г.]», — розмову перериває гавкіт Джейка, собаки Насті, — «Незважаючи на цей виклик, ми змогли знайти щось, що нас об'єднує, і зрозуміти, як саме ми можемо бути разом. Від початку мені здалося важливим задати якийсь ритм. Коли ти працюєш з організацією, одна з великих речей, яку треба мати, — це стабільність. Важливо, щоб люди розуміли,

що є якийсь ритм подій, є місце і час, в який вони можуть зустрітися. Тому ми організували open house — подію раз на два тижні, кожну другу середу. Ці зустрічі не мали були формальними, а швидше для того, аби познайомитися та поділитися досвідом. Спочатку ми думали, що це будуть зустрічі з австрійцями. Але потім ми побачили, що це насправді дуже добре працює, аби ми могли познайомитися всередині спільноти. З часом ці зустрічі дозволили нам звикнути один до одного, порозумітися. Open houses не завжди мають якийсь сценарій та чіткий план. Така гнучкість дозволяє і просто поспілкуватися разом, і презентувати свої роботи, і дізнатися щось нове».

Також Настя наголосила на тому, що велику роль у створенні цих зв'язків могло зіграти те, що впродовж першого року перебування у Граці, у команди Офісу була можливість поселити людей разом. Адже із досвіду проживання у студентському гуртожитку можна зрозуміти, наскільки сильні зв'язки це може утворювати. Також задача була у тому, аби зрозуміти, яким чином розмістити людей, аби всім було комфортно.

«Я вже говорила про це, що люди дуже різні: вік, види мистецтва та й загалом погляд на життя. Тому основний виклик для нас — це навчитися жити та працювати разом. Поки що у нас доволі непогано виходить. І робота нашого простору знову це покаже. Якщо у нас все вийде, це покаже, що ми дуже сильні й вже подолали цей виклик. Я не завжди знаю, наскільки це все вдасться. Тому зараз для мене дуже важливо проговорити всі правила та варіанти, як це може розвиватися. Але також і не намагатися виключати людей, якщо вони відрізняються від більшості. Ну, коротше, зараз я доволі оптимістична, але так буває не завжди».

Якщо ми говоримо про розбудову спільноти та про те, що я бачу навколо себе, то «воно виходить», і виходить дуже добре (що би це не означало). Нам вже вдалося побудувати дуже теплі стосунки між собою, але з цього впливає інша проблема: самоізоляція, наше відокремлення від навколишнього світу. Ми занурилися у нашу зону комфорту, яка блокує наше зростання. Багато хто втратив зв'язок з українським осередком, а хтось закривається від можливості будувати нетворкінг з австрійською арт-сценою. Водночас кожен та кожна з нас відчуває відповідальність розповідати в Європі про війну в Україні, показувати нашу культуру та оповідати історії. У нас є голос, і ми маємо цим користуватися

Цю дистанцію між нами та тими, хто працює в Україні, скоротила програма «Home» Residency у Граці. Було відібрано 5 українських митців/мисткинь з Грацу та 5 запросили з України. У нас з'явилася можливість провести час разом, поділитися досвідом та поміркувати на тему дому.

Я на цій резиденції рефлексував щодо міграції. Фотографував своїх друзів у їхніх нових оселях і зверху друкував ліногравюру. Як підмітила Настя Хлестова, це стало яскравим показником нашого внутрішнього обміну, адже я до цього ніколи не працював із друкованою графікою, і мене цьому навчили мої нові друзі. Так само як і кілька днів тому мене навчили робити декупаж.

Дуже страшно було дивитися на роботи моїх друзів з Маріуполя, Донеччини та Луганщини. Лера Елур, що народилася в Маріуполі та переїжджала 20 разів, надрукувала маленький зін та поставила питання: «Що можна назвати домом?». Це про місце? Про людей? Про те, що ми знаходимо або створюємо самі?

Маргарита Журунова, яка вперше приїхала у Грац, зробила серію монотипій «Розклад на майбутнє» — колоду нефункціональних карт таро. На великих аркушах ми не зможемо побачити аркани, а замість їх номерів — символи комп'ютерної помилки. Це яскраво ілюструє непередбачуваність та неясність майбутнього. Ми тоді часто збиралися у хаті для резиденток та проводили теплі передріздвяні вечори. Я попросив Маргариту поділитися враженнями від резиденції: «Я почувалася, ніби я в українському місті десь далеко на заході країни, бо спілкувалася весь час з українським ком'юніті — заходи, події, виставки. Така маленька утопія на місяць, відчуття мрії, сну — ніби от живу в одному місті зі всіма своїми харківськими друзями, але ракети не літають, комендантської години нема, погода гарна, мирно, спокійно, спілкуємося, робимо мисте-

цтво. Дуже гарно, шкода, що ілюзія».

Через 2 роки перебування тут ми змогли отримати власний простір, де буде майстерня та місце для подій. Фізичне місце гуртування, не ментальний осередок у голові, а реальний у просторі. Думаю, це стане важливим кроком у міжкультурному обміні та побудові діалогу з європейським мистецьким середовищем. Принаймні наразі ми хочемо фокусуватися на цьому. Мені подобається дивитися, як із цією новиною активізувалися люди у ком'юніті. Цей ентузіазм, бажання брати на себе відповідальність та будувати щось нове неймовірно надихає. Тільки час зможе показати, які плоди дасть це місце.